

ARBEIDSRETTE

DOM

Avsagt: 2. oktober 2017

Saksnr.: 10/2017

Lnr.: AR-2017-24

Dommere: Tron Løkken Sundet
Tone Aasgaard
Liv Gjølstad
Unni Rasmussen
Margunn Sørskår
Roger Hansen
Niels Selmer Schweigaard

Saken gjelder: Tolkning av vilkåret «fremmøtestedet» i Overenskomst for flyttbare offshoreinnretninger mv. punkt 3.3 femte ledd

Landsorganisasjonen i Norge, med
Industri Energi

Advokat Edvard Bakke

mot

Norges Rederiforbund

Advokat Are Gauslaa

DOM

- (1) Spørsmålet i saken er om begrepet «fremmøtestedet» etter overenskomst for flyttbare offshoreinnretninger samt boring og forpleining på permanent plasserte innretninger på norsk kontinentalsokkel mv. (flyteriggoverenskomsten) punkt 3.3 femte ledd skal forstås som utreisestedet (heliport eller annet oppmøtested) eller som det sted den ansatte begynner på reisen til utreisestedet.
- (2) Flyteriggoverenskomsten for tariffperioden 2014–2016 mellom Norges Rederiforbund og Landsorganisasjonen i Norge (LO)/Industri Energi punkt 3 «Arbeidstid og skiftordninger» punkt 3.3 «Oppholdsperiode» lyder:

«Oppholdsperiodens lengde avtales mellom den enkelte bedrift og den lokale fagforening. Hvor lokal fagforening ikke finnes, avtales den med de tillitsvalgte.

Under normale omstendigheter skal den ansatte i prinsipp ikke returnere til land med en senere flight enn den vedkommende kom ut til feltet med.

Ekstra tid arbeidet i tilknytning til en regulær oppholdsperiode kan kun tillates i henhold [til] Rammeforskriften kap. VIII, og godtgjøres med overtidsbetaling i henhold til pkt. 5.1.

Hvis arbeidsgiveren uforskyldt ikke kan gjennomføre mannskapsbytte i rett tid, f.eks. ved vanskelig værforhold, tekniske problemer med helikopteret eller fordi avløser er blitt syk, forutsettes det at den eller de ansatte det gjelder fortsetter i tjenesten i den utstrekning det er rimelig når det ellers ville oppstå vesentlige vanskeligheter for innretningen eller for de øvrige ombordværende.

De som møter frem på fremmøtestedet til avtalt tid opptjener lønn, helligdagsgodtgjørelse og friperiode som om de har vært i arbeid på fartøyet etter planen. Oppholds- og forpleiningsutgifter i ventetiden dekkes av arbeidsgiveren etter samme retningslinjer som nevnt i punkt 13. Dette skal også gjelde personell som utkalles utenom egen arbeidsplan.

Dersom bedriften anmoder den ansatte om å utsette avreisen fra hjemstedet eller fremskynde hjemreisen fra feltet, beholdes lønn, selv om dette resulterer i færre dager på sokkelen enn i henhold til oppsatt arbeidsplan.

Ventetid (fritid) på innretningen når det ikke arbeides, betales med timelønn (månedslønn/146) pr. time. Ventetid regnes fra det tidspunkt som er fastsatt for avreise, eller etter 14 døgn fra det tidspunktet oppholdsperioden begynte. Korte avbrudd i oppholdsperiode regnes som del av oppholdsperiode. Den friperiode som her er gått tapt er hermed oppgjort. Ved ventetid på heliport på over 1 time ut over normal avgangstid (på grunn av forsinket helikopteravgang) kompenseres pr. time med timelønn regnet fra tidspunktet for planlagt helikopteravgang. Når ventetid på heliport foregår i det som skulle vært arbeidstid på sokkelen, og/eller når en blir sendt til hotell/hjem fra heliport, avbrytes ventetidsbetalingen fra tidspunkt for innsjekk hotell eller ankomst hjem og frem til avgang fra hotell/hjem.»

- (3) Overenskomsten punkt 3.1 definerer begrepene oppholdsperiode, friperiode og arbeidsplan. Oppholdsperiode er det «tidsrom arbeidstakeren oppholder seg i sammenheng på innretninger som faller inn under virkeområdet til Rammeforskriften kap. VIII». Friperiode er «tiden mellom to oppholdsperioder». Arbeidsplan er planer som viser den ansattes oppholdsperioder og friperioder.

- (4) Overenskomsten punkt 13 «Reiseregulativ» har i punkt 1 bestemmelser om reiseplan.

Punkt 13.1 har slik ordlyd:

«Den mest hensiktsmessige og praktiske reiseplan fra den enkeltes hjemsted til utreisested og retur settes opp i samråd med den enkelte ansatte. Denne reiseplan skal normalt følges. Transportutgifter i denne forbindelse dekkes mot kvittering, hvis ikke annen ordning er avtalt, og bedriften skal dekke nevnte utgifter så raskt som mulig etter at kvitteringer er fremlagt. Ved nødvendig overnatting iht. reiseplan betales diett etter satsen som for reiser som varer utover 12 t. i statens reiseregulativ. Det er for øvrig forutsetningen at reisen skjer pr. offentlig befordringsmiddel. Reisens varighet beregnes fra avreise hjemmefra og til fastsatt utreisetidspunkt heliport eller tilsvarende, og vice versa.»

- (5) Bestemmelsene i punkt 3.3 og 13.1 er ikke endret i tariffperioden 2016–2018.

(6) **Nærmere om tariffhistorikken**

- (7) Flyteriggoverenskomsten har sin bakgrunn i overenskomst for tariffperioden 22. september 1972–31. mars 1974 mellom Norsk Arbeidsgiverforening og LO/Norsk Arbeidsmandsforbund om utførelse av arbeid på boreplattformer og forsyningsbaser på land. Paragraf 2 «Lønnsbestemmelser m.v.» hadde i bokstav A «Arbeid på boreplattformer» bestemmelser om rett til lønn ved forsinket mannskapsbytte:

«III. Når mannskapsbytte forsinkes av grunner som arbeidstakeren ikke er ansvarlig for, garanterer bedriften arbeidstakerne, som møter på fremmøtestedet til avtalt tid, lønn for det antall timer som arbeidstakeren ville fått i vedkommende arbeidsperiode uten forsinkelsen.»

- (8) Punkt IV ga rett til godtgjørelse for kost og losji til arbeidstakere «som i forbindelse med utsettelse av reisen til boreplattformen ikke kan reise hjem på grunn av båt-, jernbane- eller bussforbindelser».

- (9) Overenskomsten ble i 1973 delt i to overenskomster: Én overenskomst for boreplattformer (faste installasjoner) og én overenskomst for borerigger (flyttbare innretninger). Det ble gjort redaksjonelle endringer i bestemmelsene. I overenskomsten for borerigger inngått mellom Norsk Boreriggeierforening og Norsk Sjømannsforbund for tariffperioden 1. juli 1973–31. mars 1974 var bestemmelser om forsinkelser ved mannskapsbytte inntatt i § 6 som hadde slik utforming:

«Når mannskapsbytte forsinkes gjelder følgende:

De som møter frem på fremmøtestedet til avtalt tid opptjener lønn og fritid som om de hadde vært i arbeid på riggen etter planen. Oppholds- og forpleiningsutgifter i ventetiden dekkes av arbeidsgiveren.

De som får sitt opphold på riggen forlenget skal ha overtidsgodtgjøring for den tid det arbeides. ...»

- (10) Boreriggoverenskomsten fikk i 1974 bestemmelser om rett til fri reise mellom riggen og en avtalt flyplass eller helikopterplass i Norge i forbindelse med avspasering eller ved tjenesteforholdets opphør. Ved første gangs tiltredelse hadde arbeidstaker rett til fri utreise

fra hjemstedet. Ved overenskomstrevisjonen i 1974 ble det innført rett til fri reise til og fra hjemstedet. Overenskomstens § 5 «Reiser» fikk da slik ordlyd:

«Ved avspasering av fritid, ved første gangs tiltredelse og ved tjenesteforholdets opphør skal det være fri reise tur/retur riggen og hjemstedet (inkludert kort og losji under reisen). Det er forutsetningen at reisen skjer med offentlig befordringsmiddel på vanlig og rimeligste måte. Fast reisegodtgjørelse kan av hver av partene kreves avtalt for utbetaling månedlig sammen med lønnsutbetalingene ...»

(11) I Norsk Boreriggforenings kommentarer til bestemmelsen heter det:

«Bestemmelsene i § 5 om fri hjemreise er blitt utvidet til også å gjelde reisen mellom landingsplass i Norge og den enkeltes hjem.

Det er adgang til å forlange at det skal avtales en omforenet sum for den enkeltes reiser mellom landingsplass og hjemsted. I denne sum skal også være inkludert normalt nødvendige utgifter til kost og losji under reisen. I så tilfelle kan reisegodtgjørelsen utbetales sammen med de månedlige lønnsutbetalingene. Norsk Sjømannsforbund er enig i at bestemmelsen ikke skal innskrenke arbeidsgiverens adgang til å benytte fellestransporter som f.eks. charterfly til steder hvor de har mange ansatte.

Det er også inntatt en bestemmelse om at hvis reisetiden mellom boreriggen og avtalt landingsplass i Norge strekker seg utover 8 timer, skal de overskytende timer betales med kr. 12,- pr. time. Forsinkelser på mer enn 3 timer før reisen tar til behandles som tidligere etter § 6, men med den høyere timesats kr. 12,-. Når det gjelder tilbakereise til riggen, regnes reisetiden bare fra det tidspunkt vedkommende må møte på landingsplassen og til det tidspunkt han normalt skulle være om bord. Forsinkelser som går inni den tid han skulle vært om bord, forutsettes dekket gjennom hans ordinære lønn. ...»

(12) Nopef (nå Industri Energi) overtok partsstillingen i overenskomsten i 1990. Det ble da gjennomført en viss harmonisering av tariffavtalene som gjaldt for henholdsvis Norges Rederiforbund og Oljeindustriens Landsforening. Den någjeldende bestemmelsen om dekning av reiseutgifter kom da inn i overenskomsten. Punkt 3.3 femte ledd siste setning ble tilføyd under tariffrevisjonen i 1996, jf. ARD-2012-420 avsnitt 9–10.

(13) **Bakgrunnen for tvisten**

(14) Tolkningsspørsmålet i saken springer ut av en uenighet som oppstod ved Saipem SpA Norway Branch. En arbeidstaker bosatt i Arendal ble bedt om å starte en ekstra oppholdsperiode 25. september 2014, som var en uke før oppholdsperioden i henhold til arbeidsplanen. Arbeidstakeren aksepterte en ekstra oppholdsperiode og arbeidsgiver sendte ut reiseplan med avreise fra Kjevik lufthavn i Kristiansand. Utreisestedet var heliport i Kristiansund. Da arbeidstakeren hadde kommet frem til Kjevik lufthavn, ble den ekstra oppholdsperioden kansellert. Den tillitsvalgte gjorde gjeldende at arbeidstakeren hadde krav på overtidsbetaling som om den ekstra oppholdsperioden hadde blitt gjennomført. Arbeidsgiver avslo kravet.

(15) Tvisteforhandlinger mellom Norges Rederiforbund og Industri Energi ble gjennomført 21. januar 2015. Partenes anførsler er i tvisteprotokollen gjengitt slik:

«Industri Energi hevder at betegnelsen «fremmøtested» i tariffavtalens punkt 3.3 er det sted hvor den ansatte skal møte frem for å påbegynne sin reise til «utreisestedet» (jmf. TA pkt. 13.1).

Basert på denne forståelse krever Industri Energi at ansatte som blir pålagt, eller avtaler overtid, og som til avtalt tid møter frem på det sted som er avtalt for å begynne reisen til utreisested/heliport, skal ha lønn, ventetidsgodtgjørelse og helligdagsgodtgjørelse som om de hadde vært i arbeid på fartøyet i henhold til det pålegg eller den avtale som er inngått om overtidarbeidet.

...

Bedriften og NR fastholdt sitt syn fra den lokale protokollen. Fremmøtestedet i punkt 3.3 har alltid vært forstått som det stedet hvorfra utreisen til sokkelen finner sted, dvs. normalt heliport. Den ansatte har ikke møtt opp på fremmøtestedet når han reiser fra hjemmet sitt og overenskomsten gir ikke hjemmel for å innfortolke andre punkter på reisen før ankomst heliport som «fremmøtestedet» etter punkt 3.3.»

- (16) Tvisteforhandlinger mellom Norges Rederiforbund og LO ble gjennomført 18. mars 2016. Partene fastholdt anførselene og synspunktene fra tvisteforhandlingene 21. januar 2015.
- (17) LO, med Industri Energi, tok ut stevning for Arbeidsretten 22. mars 2017. Hovedforhandling ble gjennomført 12.–13. september 2017. To partsrepresentanter og tre vitner avga forklaring.
- (18) **Partenes påstandsgrunnlag og påstander**
- (19) *Landsorganisasjonen i Norge*, med Industri Energi, har i korte trekk anført:
- (20) Flyteriggoverenskomsten punkt 3.3 femte ledd regulerer tilfeller hvor arbeidstaker har krav på lønn for avtalt arbeid, selv om oppholdsperioden kanselleres eller forkortes. For å få lønn i slike tilfeller må arbeidstaker møte frem på fremmøtestedet til avtalt tid. Fremmøte er noe annet enn utreise. Fremmøtestedet må derfor forstås som det sted den ansatte skal møte frem for å begynne reisen til utreisestedet. Fremmøtested er et vidt begrep, slik at det må foreligge sterke holdepunkter for å tolke det innskrenkende. Hvis arbeidstaker har begynt reisen i samsvar med reiseplanen, har vedkommende krav på lønn og tillegg hvis oppholdsperioden kanselleres eller forsinkes.
- (21) Overenskomsten punkt 13 bruker begrepene hjemsted, utreisested, heliport mv. Det viser at fremmøtested i punkt 3.3 ikke kan leses som om det stod utreisested. Andre tariffavtaler, slik som offshoreservicebedriftavtalen, viser at tariffpartene kan presisere hva som menes med fremmøtested. Partene har ikke inntatt slike presiseringer i flyteriggoverenskomsten.
- (22) Sammenhengen mellom punkt 3.3 femte og sjette ledd taler for LOs tolkning. Sjette ledd regulerer arbeidstakerens krav på lønn når arbeidsgiver gir beskjed om endringer før reisen er påbegynt. Femte ledd må da regulere endringer som skjer etter at reisen er påbegynt.
- (23) Praksis bygger på at arbeidstakeren har krav på lønn og tillegg når reisen til utreisested er påbegynt. Bengt Alvard Olsen har forklart at det er arbeidsgivers ansvar å benytte

arbeidstakers arbeidskraft, og at det i praksis ikke trekkes i lønn dersom arbeidstaker ikke rekker frem til heliport. Praksis er entydig når det gjelder endringer i reiser innenfor arbeidsplanen, men varierer for reiser utenom egen arbeidsplan. Tidligere tvister om rett til lønn ved utreise utenom arbeidsplan har blitt løst i minnelighet, og arbeidstakeren har fått en rimelig kompensasjon. Rederiforbundet har aldri hevdet at fremmøtested skal forstås som utreisested/heliport for reiser i henhold til den ordinære arbeidsplanen. Så lenge en reise er påbegynt på rett sted til rett tid har arbeidstaker beholdt retten til lønn og tillegg. Vurderingstemaet og praksis i bransjen er et resultat av en tariffoppliktelse etter punkt 3.3 femte ledd, og bygger ikke på gavmildhet eller god personalpolitikk, og må gjelde uansett om det er oppholdsperiode innenfor eller utenfor den ordinære arbeidsplanen.

- (24) Etter punkt 13.1 er det arbeidsgiver som bestemmer reiseplanen arbeidstakeren normalt må følge. Arbeidsgiver kan på den måten avgjøre hva som er fremmøtestedet. Det kan være tale om lange reiser, for eksempel at arbeidstaker må begynne reisen dagen før for å rekke frem til heliport. Rederiforbundets tolkning betyr at arbeidstaker helt frem til innsjekk på heliport vil ha risikoen for lønn for oppholdsperioden.
- (25) Formålet med bestemmelsene taler for LOs tolkning. Da Nopef overtok partsstillingen i overenskomsten i 1990 var det viktig å sikre videreføring av reisebestemmelsene fra sjømannsoverenskomstene. Disse bygget på at endringer eller forsinkelser etter at reisen var påbegynt var arbeidsgivers risiko. Dette må derfor legges til grunn for tolkningen av flyteriggoverenskomsten. Femte ledd sikrer at ansatte som møter frem på fremmøtestedet får lønn som om de har kommet frem til riggen.
- (26) Rederiforbundets tolkning fører til at arbeidstakeren mister vern for inntekten, og vernet vil være svakere for arbeidstakere som bor langt unna utreisestedet. Arbeid utenom ordinær arbeidsplan vil være mer belastende enn arbeid i henhold til oppsatt plan fordi friperioden forkortes, og arbeidstaker påføres kostnader og ulemper for å kunne påta seg en ekstra oppholdsperiode. Dersom arbeidstaker begynner på reisen til en ekstra oppholdsperiode må den ansatte ha krav på lønn og tillegg når han eller hun møter opp på fremmøtestedet for reisen til utreisestedet, på samme måte som når den ansatte begynner på reisen til en oppholdsperiode i henhold til arbeidsplanen. I begge tilfeller vil arbeidsgiver ha en tariffmessig plikt til å betale lønn og tillegg ut fra den planlagte oppholdsperioden.
- (27) Det er nedlagt slik påstand:

«Begrepet «fremmøtested» i overenskomstens § 3.3, femte ledd, skal forstås som det sted den ansatte skal møte frem for å påbegynne sin reise til utreisested/heliport.»

- (28) *Norges Rederiforbund* har i korte trekk anført:
- (29) Fremmøtested etter overenskomsten punkt 3.3 må forstås som utreisestedet, det vil si heliport e.l. Punkt 3.3 femte ledd gir ikke tariffmessig krav på overtidsbetaling for arbeid utenom egen arbeidsplan som avlyses før dette tidspunktet. Dette følger av en naturlig språklig forståelse av ordlyden i bestemmelsen og er i samsvar med språkbruk i bransjen og i andre overenskomster. ARD-2012-420 bygger på en slik forståelse av begrepet fremmøtested. Rederiforbundets tolkning er også i tråd med det alminnelige skillet mellom arbeids- og yrkesreiser i skatteretten.
- (30) Sokkelarbeid er spesielt fordi arbeidstaker ikke kan møte opp umiddelbart på arbeidsplassen. Arbeidstakeren må rutinemessig møte til en helikopteravgang for å komme frem til innretningen eller fartøyet. Fremmøtestedet forstått som heliport, utreisested mv. kan sammenlignes med det faste arbeidsstedet for arbeidstakere i denne bransjen. Lokale avtaler har bygget på samme forståelse av punkt 3.3.
- (31) Sammenhengen i bestemmelsen og systembetraktninger støtter Rederiforbundets tolkning. Presiseringen i punkt 3.3 femte ledd andre setning om at retningslinjene i punkt 13 gjelder tilsvarende for oppholds- og forpleiningsutgifter i ventetiden forutsetter at reisen etter punkt 13 er avsluttet når arbeidstakeren kommer til fremmøtestedet. Fremmøtestedet kan da ikke være stedet arbeidstaker begynner på reisen til utreisestedet. I så fall vil presiseringen i femte ledd andre setning være overflødig. Begrepet «ventetid» i femte ledd må ut fra sammenhengen i punkt 3.3 forstås slik at det sikter til ventetid på innretningen eller på heliport.
- (32) Reisebestemmelsene i punkt 13 kaster ikke lys over hva som er fremmøtested. Overenskomsten har hatt bestemmelser om fremmøtested fra 1972, mens bestemmelser om reiseplan kom inn senere. Fremmøtested må derfor tolkes med utgangspunkt i referanserammen for bestemmelsen om lønn mv. i 1972.
- (33) Reiseplaner gir under enhver omstendighet ikke veiledning for hva som skal regnes som fremmøtested. Bedriftene har ulike ordninger for å sette opp reiseplaner fra hjemsted til utreisested. Dette kan være alt fra at virksomheten sender ut e-post med reiseinformasjon og billetter, til at arbeidstakerne selv velger fritt innenfor visse rammer eller alternativer. Reiseplanen skal «normalt» følges, slik at arbeidstakeren etter omstendighetene kan velge en annen reiseplan. Presiseringen i punkt 13.1 om en hensiktsmessig og praktisk reiseplan viser at det må foretas en avveining mellom arbeidstakerens ønske om en komfortabel reise og arbeidsgivers behov for kostnadskontroll.

- (34) Bedriftenes håndtering av tilfeller hvor arbeidstaker blir forsinket på reisen bygger på en vurdering av hva som er god personalpolitikk, og ikke på at fremmøtested er noe annet enn utreisested. Det har ikke vært tvistesaker om forsinkelser mv. for arbeid innenfor arbeidsplanen. Tvistesaker om ekstraturer har løst seg ved at arbeidsgiver har gitt en rimelig kompensasjon for den avbrutte reisen, men uten at arbeidsgiver har hatt en tariffmessig plikt til å gi slik kompensasjon.
- (35) Punkt 3.3 presiserer når risikoen for at noe skjer på reisen til innretningen går over fra arbeidstaker til arbeidsgiver. Utreisestedet gir et skjæringspunkt som er likt for alle ansatte, og det er her arbeidsgiver får oversikt over om arbeidstakere har møtt opp. Det har formodningen mot seg at partene har valgt et kriterium for risikoovergang som det er umulig å føre kontroll med. Skjæringspunktet vil i så fall variere ettersom arbeidstaker bruker bil, buss, tog, båt eller fly for å komme til utreisestedet. Dersom Rederiforbundet får medhold i at fremmøtested er utreisested, betyr det bare at praksis vil videreføres.
- (36) Det er nedlagt slik påstand:
- «Norges Rederiforbund frifinnes.»
- (37) **Arbeidsrettens merknader**
- (38) *Arbeidsretten* har i spørsmålet om hva som er fremmøtested etter overenskomsten punkt 3.3 femte ledd, delt seg i et flertall og et mindretall. Arbeidsrettens flertall, dommerne *Sundet, Aasgaard, Gjølstad, Sørskår* og *Schweigaard* har kommet til at saksøkte må frifinnes og vil bemerke:
- (39) Spørsmålet i saken er om fremmøtested etter overenskomsten mellom LO/Industri Energi og Norges Rederiforbund punkt 3.3 femte ledd er det sted arbeidstakeren skal møte frem for å begynne reisen til utreisested (heliport e.l.), eller om fremmøtestedet er utreisestedet. Fremmøtested i arbeidsrettslig sammenheng er som utgangspunkt det sted arbeidstaker skal møte frem for å arbeide. Arbeidsavtalen bygger på prinsippet om ytelse mot ytelse. Dersom arbeidstakeren stiller sin arbeidskraft til disposisjon for arbeidsgiveren på det sted og til det tidspunkt som følger av arbeidsavtalen, har arbeidsgiver plikt til å betale lønn. Motstykket til dette er at plikten til å betale lønn faller bort dersom arbeidstakeren ikke utfører arbeid, for eksempel dersom arbeidstaker er forhindret fra å møte opp.
- (40) Et særtrekk for arbeid i offshorebransjen er at arbeidstaker må ha et oppmøtested for å fraktes til innretningen. Den ansatte møter til det som omtales som utreisested. Utreisested for flyttbare innretninger vil variere etter hvor innretningen er. Når riggen er i virksomhet på norsk sokkel, kan utreisested være en av seks heliporter i Norge fra Stavanger i sør til

Hammerfest i nord. Dersom innretningen er på verksted, må arbeidstaker ofte reise til verkstedet for å komme til innretningen. Innsjekksmåten vil også variere. For utreise fra heliport vil innsjekk bestå av sikkerhetskontroll og kontroll av dokumentasjon for at den ansatte er godkjent for helikopterreisen. Under verkstedopphold kan innsjekk bestå i registrering i vaktentralen før transport inn på verkstedet eller til innretningen.

Registreringen ved oppmøte på heliport mv. gir arbeidsgiver beskjed om at arbeidstakeren er til stede og om mannskapsbytte kan gjennomføres. Dersom fremmøtestedet etter overenskomsten punkt 3.3 femte ledd er det sted reisen til utreisestedet begynner, vil forsinkelser som oppstår på denne reisen være arbeidsgivers risiko, slik at plikten til å betale lønn og tillegg består fullt ut uten hensyn til om oppholdsperioden gjennomføres som planlagt, jf. ARD-2012-420. Avvik kan oppstå etter at arbeidstaker har begynt på reisen til utreisestedet, men før arbeidstakeren har sjekket inn der. Tolkningsspørsmålet knytter seg til tilfeller med forsinkelse eller kansellering etter at reisen til utreisestedet er påbegynt. Arbeidstakeren kan bli forsinket slik at oppholdsperioden blir forkortet eller faller bort. Det hender også at arbeidsgiver kansellerer en oppholdsperiode utenom arbeidsplanen slik at arbeidstaker må avbryte reisen, slik tilfellet er i den underliggende tvisten i denne saken, jf. avsnitt 14 foran.

- (41) Flertallet bemerker for sammenhengens skyld at overenskomsten punkt 3.3 sjette ledd har bestemmelser om at den ansatte beholder lønn dersom arbeidsgiver anmoder den ansatte om å utsette avreise fra hjemsted, slik at oppholdsperioden blir forkortet i forhold til den oppsatte arbeidsplanen. Bestemmelsen gjelder en annen situasjon enn det som er tema i denne saken, og den gir etter ordlyden ingen veiledning for tolkningsspørsmålet. Det er heller ikke noe i historikken til sjette ledd som kaster lys over forståelsen av begrepet fremmøtested i femte ledd. Flertallet finner det derfor ikke nødvendig å gå nærmere inn på denne bestemmelsen.
- (42) Når ordlyden i overenskomsten punkt 3.3 femte ledd ses i sammenheng med det arbeidsrettslige utgangspunktet og særtrekkene ved offshorearbeid, er den naturlige slutningen at fremmøtestedet er utreisestedet, det vil si det sted arbeidstaker skal registrere seg for oppmøte. Det er ingenting i ordlyden i punkt 3.3 som tilsier at reiseplaner som arbeidsgiver etter punkt 13 skal utarbeide i samråd med arbeidstaker, kan legges til grunn for avgjørelsen av hva som er fremmøtested, jf. også merknadene nedenfor om tariffhistorikken. Sammenhengen i punkt 3.3 tilsier også at fremmøtestedet i femte ledd skal forstås som utreisestedet. Punkt 3.3 femte ledd presiserer at reiseregulativet i punkt 13

gjelder tilsvarende for oppholds- og forpleiningsutgifter «i ventetiden». Ventetid i femte ledd må forstås som ventetid på utreisestedet. Bestemmelse om ventetid i femte og syvende ledd tilsier at ventetiden er knyttet til reisen til og fra innretningen. Den del av reisen som kommer forut for dette, er da ikke omfattet av femte ledd. Dersom LOs tolkning av fremmøtested legges til grunn, vil arbeidstakeren være på fremmøtestedet når reisen til utreisestedet begynner, slik at punkt 13 er direkte anvendelig. Forsinkelser underveis, enten de skjer på vei til utreisestedet eller etter at arbeidstaker kommer til heliport, vil da være ventetid. Den uttrykkelige presiseringen i punkt 3.3 femte ledd om at punkt 13 gjelder for «ventetid» vil i så fall være unødvendig.

- (43) Henvisningen til fremmøtested fantes også i § 2 bokstav A punkt III i overenskomsten fra 1972. Bestemmelsen gjaldt for mannskapsbytte. Forsinkelser på reise fra fremmøtested til innretningen i forbindelse med mannskapsbytte var arbeidsgivers risiko. Henvisningen til mannskapsbytte og fremmøtested forutsetter at fremmøtestedet var utreisestedet til innretningen. Det er ingen opplysninger fra senere tariffrevisjoner som tilsier at partene har ment å endre denne innarbeidede forståelsen av fremmøtested. Arbeidsretten har i ARD-2012-420 også bygget på en slik forståelse av fremmøtested. Tvisten gjaldt lønnskrav for en ekstra oppholdsperiode for en arbeidstaker hvor utreise til innretningen ble avlyst etter at arbeidstakeren hadde kommet frem til heliport. I avsnitt 36 uttales det:

«Overenskomsten punkt 3.3 har nærmere regler om oppholdsperioden, det vil si det tidsrom arbeidstakeren oppholder seg på innretningen, og om betydningen av forhold som gjør at oppholdsperioden blir forlenget eller forkortet. Punkt 3.3 femte og sjette avsnitt har særlige bestemmelser om hvilken part som bærer den økonomiske risikoen for slike endringer. Femte avsnitt slår fast at den som møter frem på fremmøtestedet til avtalt tid, «opptjener lønn, helligdagsgodtgjørelse og friperiode som om de har vært i arbeid på fartøyet etter planen». Arbeidsgiver skal i slike tilfeller også dekke kostnader til opphold og forpleining. Dette innebærer at den ansatte bærer risikoen for forsinkelser frem til ankomst på fremmøtestedet. Forsinkelser etter dette tidspunktet er arbeidsgivers risiko. Den ansatte skal ikke trekkes i lønn eller måtte innarbeide perioden selv om vedkommende er forhindret fra å reise ut til innretningen. I sjette avsnitt reguleres situasjoner hvor arbeidsgiveren anmoder den ansatte om å utsette avreise fra hjemsted eller om å fremskynde hjemreise fra innretningen. I begge tilfeller skal den ansatte beholde sin lønn selv om anmodningen medfører at det arbeides færre dager enn i henhold til oppsatt arbeidsplan. På disse punktene blir det derfor ikke samsvar mellom avlønning og faktisk arbeidet tid. Bestemmelsene angir et klart skjæringspunkt for når arbeidsgiver har vederlagsrisikoen. ...»

- (44) Henvisningen til at arbeidsgiver har risikoen for forhold som gjør at arbeidstakeren blir forhindret fra å reise ut til innretningen, tar utgangspunkt i heliport som fremmøtested. Dette vil si at lønnsplikten består for hindringer som oppstår etter at arbeidstakeren er kommet til fremmøtestedet i betydningen utreisested eller annet oppmøtepunkt for innsjekk til tjeneste. Forhold som inntreffer på reisen frem til fremmøtestedet faller utenfor femte ledd.

Formuleringene i tvisteprotokollene gjengitt i ARD-2012-420 avsnitt 14–16 gir heller ingen holdepunkter for at LO den gang bygget på noe annet enn den tradisjonelle forståelsen av begrepet fremmøtested.

- (45) Flertallet kan ikke se at praksis i bransjen bygger på at fremmøtested er der arbeidstaker begynner reisen i henhold til reiseplanen. For forsinkelser mv. som oppstår på reise til oppholdsperioder i henhold til arbeidsplanen, er praksis at arbeidstaker i alminnelighet ikke trekkes i lønn. Dette gjelder likevel ikke i tilfeller med ulegitimert forsinkelse eller fravær («no show»). Partene er ikke kjent med at det har vært tvistet om krav på lønn mv. i slike tilfeller. Det springende punktet er typetilfellet som er bakgrunnen for den foreliggende saken, det vil si krav på lønn og tillegg for oppholdsperiode utenom egen arbeidsplan som kanselleres etter at arbeidstakeren har begynt på reisen til utreisested mv., men før fremmøte på heliport. Det er opplyst at det har vært et fåtall tvistesaker fra 1999 til i dag, og at disse har blitt løst ved at arbeidstaker har fått en rimelig kompensasjon, for eksempel i form av en dags overtidsbetaling. Det kan av disse ikke utledes noen oppfatning om at skjæringspunktet etter punkt 3.3 femte ledd er når arbeidstaker begynner på reisen til utreisestedet. Tvistesakene gir derfor ikke tilstrekkelig grunnlag for den tolkning LO gjør gjeldende.
- (46) Etter flertallets vurdering er det på denne bakgrunn en klar overvekt av momenter som taler for at fremmøtested i punkt 3.3 femte ledd ikke er det sted den ansatte skal møte frem for å begynne reisen til utreisested. Norges Rederiforbund må derfor frifinnes.
- (47) Arbeidsrettens mindretall, dommerne *Rasmussen* og *Hansen*, har kommet til at saksøker må få medhold i påstanden og vil bemerke:
- (48) Begrepet «fremmøtestedet» kan ikke tolkes slik at det bare refererer til utreisested, heliport mv. Når arbeidsgiver fastsetter en reiseplan som normalt skal følges, må arbeidsgiver ha risikoen for forsinkelser eller endringer av oppholdsplan som skjer etter at reisen er påbegynt. Ordlyden «fremmøtestedet» tilsier at det å møte frem til avtalt tid og til avtalt sted for å begynne på reisen til utreisested/heliport er omfattet.
- (49) Praksis i bransjen bygger på at fremmøtested er det sted reisen begynner i henhold til reiseplanen. Forsinkelser som skjer på reiser for oppholdsperioder etter den oppsatte arbeidsplanen har ikke ført til trekk i lønn, med mindre arbeidstakeren kan bebreides («no show»). Rederiforbundets tolkning vil føre til ulik behandling av forsinkelser på reiser for oppholdsperioder i henhold til arbeidsplanen og på reiser for ekstraturer. Overenskomsten punkt 3.3 femte og sjette ledd skal sikre inntekt i samsvar med den fastsatte arbeidsplanen,

uavhengig av om det er arbeid i henhold til den ordinære arbeidsplanen eller det gjelder en ekstra oppholdsperiode hvor arbeidstaker vil ha krav på overtidsbetaling mv. Arbeid utenom egen arbeidsplan vil være mer belastende enn arbeid i henhold til oppsatt plan fordi friperioder forkortes og arbeidstaker påføres kostnader og ulemper. En slik tolkning kan derfor ikke legges til grunn uten klare holdepunkter. En arbeidstaker som har begynt reisen til heliport mv., men får denne forsinket eller kansellert underveis, har etter overenskomsten møtt frem på fremmøtestedet til avtalt tid, og har krav på lønn og tillegg ut fra det arbeidet som skulle vært utført.

(50) Dommen er avsagt med slik dissens som fremgår foran.

SLUTNING

Norges Rederiforbund frifinnes.

Tron Løkken Sundet
(sign.)

Tone Aasgaard
(sign.)

Liv Gjølstad
(sign.)

Unni Rasmussen
(sign.)

Margunn Sørskår
(sign.)

Roger Hansen
(sign.)

Niels Selmer Schweigaard
(sign.)

Rett utskrift bekrefte: